



نیفلجی مندالان

هویہ کانی و نیشانہ کانی خوبا راستن

احمد مصطفی احمد

گرنگہ لہ لایہ سی حوہا راستن سہوہ نہ خوشیہ جہ .
 ہر وہا دوزراوہ تہ وہ کہ کوتایی بہ ہارو سہرہ تای ہاوین و
 سہرہ تای ہایز گونجاوترین کاتن بو دہرکہ وتنی نہ خوشیہ کہ و
 دہشتوانری بگوتری کہ میش و مہگہز کاریگہ ریکی گہ ورہ بیان
 ہہیہ لہ گواستتہ وہی ٹہم نہ خوشیہ . ہیرش کردنہ سہر
 کوئہ ندامی دہمار (الجہاز العصبی) لہ لایہ ن ٹہم فایروسانہ وہ
 بہ درہنگیہ وہ پرودہ دات لہ ریکہ سی گواستتہ وہیہ وہ بہ ہر
 ہویہ کہ وہ بیت لہ کوئہ ندامی ہر سہ وہ .

ہر وہا چہ ند ہوکاریکی تری یارمہ تیدہر ہن کہ دہبنہ ہوی
 تووش بوون بہم نہ خوشیہ وہ کو ریژہ ی بہرگری سروسشتی و
 وەرگیراو لہ لہ شی مندالہ کہ داو باری نالہ باری نہ خوشی و
 ہیلاک بوون و تہ ندروستی گشتی مندالہ کہ و بہد خوراک و باری
 نابووری و پاک و خاوینی رانہ کرتنی مندال دہوریکی کاریگہ ریان
 ہہیہ لہ ریژہ ی تووش بوون بہم دہردہ .

لہ ہوکارہ گرنگہ کانی تری تووش بوون بریتی بہ لہ بلاو بوونہ وہی
 نہ خوشیہ کہ بہ ہوی کہ می رادہ ی پوشنبیری تہ ندروستی لہ
 ناو خہ لکیدا وہ بہ کارہینانی کہ ل و پل و خوراک نہ خوش
 تیکہ لاو بوونی لہ کہ ل مندالانی لہ ش ساختا و نہ کوتانی مندالہ
 لہ کاتی دیاری کراوی خویدا وہ بیان ہندی جاریش باش ہل
 نہ کرتنی ہیکوت (لقاح) ہ کہ لہ شوینی تاییہ تی خویدا لہ
 نہ خوشخانہ کاند او ہاشان بہ کارہینانی بو مندال مہترسی لی
 دہکرتت بو تووش ہاتن بہم نہ خوشیہ . ہر وہا جینگہ ی داخ و
 دلتہنگیہ کہ ٹہم نہ خوشیہ لہ وولاتی ٹیمہ دا زور بلاوہ لہم
 سہردہ مہ دا کہ کوتای سہدہ ی بیستہ مہ و بہ پیچہ وانہ ی وولاتہ

نیفلجی مندالان یہ کیگہ لہ نہ خوشی بہ فہوتینہ رہ کان .
 بہ شیوہ ی درمی پرودہ دات . خیرا بلاوہ بیتہ وہ و زور جودی
 جیاوازی ہہیہ . دہبیتہ ہوی نیفلجی بہ گشت جورہ کانیہ وہ
 ہر لہ چہ شنی ساکاریہ وہ کہ لہ یہ کنی لہ ماسولکہ کان یان
 بہ شہ کانی تری لہ شدا پرودہ دات وہ کو دہست و قاچ و زمان و
 پروی نہ خوش بو ماسولکہ کانی سک و قہ فہزہ ی سنگو
 قورگہ و بووری ہہ او ناو پہنچ . ہر وہا جینگہ ی سہرنج دانہ
 کہ تووشی گہ ورائیش دہبیت لہ نیوان تہ مہنی ۲۰ - ۳۰ سالیدا
 لہ وانہ شہ ژیانی مندالہ کہ بخاتہ مہترسیہ وہ نہ گہر خہمی لی
 نہ خورا و ہر و ماہیہ وہ نہ وا دہبیتہ ہوی دلتہنگی و بار
 بہ سہرکہ س و کاری و کومہ لہ کہ یدا ، کہ گہروہی چہ ندان
 تہ گہرہ و شیوانہ زگماکیہ کان (تشوہات خلقیہ) دیت ، سہرہ رای
 تہنگو چہ لہ مہ دہرونیہ کان کہ لہ سہری کومہ لہ دہبن
 ہر لہ سہردہ می مندالی و قوناخہ کانی تری قوتابخانہ و
 ژیانیدا ..

ہوکاری تووش بوون بہم نہ خوشیہ بریتی بہ لہ فایروسی نیفلجی
 مندالان کہ سی جوری ہن (۱ و ۲ و ۳) کہ یہ کہ میان زورترین
 پہیوہندی ہہیہ بہ حالہ تہ کانی نیفلجی و لہ وانہ شہ
 بگوازرتتہ وہ بو گیانلہ بہرانی تر وہ کو مہیمون و مشک و
 گوئی دریز . ٹہم فایروسہ دہچیتہ کوئہ ندامی ہر س و
 سہرووی کوئہ ندامی ہہ ناسہ دانہ وہ وہ کو دہم و لووت و قورگہ .
 زور بوونی ٹہم فایروسہ ش لہ ناو کوئہ ندامی ہر سدا بہردہ وام
 دہبیت بو چہ ند ہفتہ یہ ک یا چہ ند مانگیک دوا ی تووش ہاتنی
 حالہ تی کہ خایہ ن و توند (الحالة الحادة) ٹہم ش کاریکی زور



دهكات . دیاری کردنی جوړی نه خوشیه که ش زهحه ته و پره ده سینتی بوئفلیجیه کی نه گورو همیشه یی . نه و نیشانانای له م سوږدا دیاری ددهن : ژانه سهر و گیزبوون و تالیهاتن و سک چوون و ژانه سک .

دووم سووړی ئفلیجی : نه مه ش راسته و خو دواى سووړی په که م دیت ، له نیشانانای : لاوازی و هاتنه خواره وهی پله ی گهرمی ، رهق بوونی مل و ژان کردنی له گهل میزگیران . هه روهها ماسولکه کان تووشی هه ستیاری (حساسیة) و له رزوکی و نازاریکی به تین دین دواى کرژبوونیان که سوکاره کی ده گهریته وه بو جولانه وه و بهرکه وتنی سه رما . کاتی ئفلیجی له ماسولکه کاندای پرو ددهات زور به تووندی ده بیت و گیدانه وهی کاری ماسولکه کان له هه فته کانی داهاتوودا ده بیت .

سووړی سی یه م : نه مه ش بریتی یه له سووړی چاک بوونه وه له نه خوشیه که و زورترین بوژانه وهش که دیت دی له مانگه کانی په که می دواى پرودانی ئفلیجیه که ده بی و کاره که پیوستی به نزیکی دوسال هه یه .

چاره کردن : چاره ی حاله ته که م خایه ن و توونده کان :

له م حاله تدا نه خوشه که ده بی له نه خوشخانه بخره وینری بوونه وهی بخره سینته وه چه ند کاریکی سووک و گونجاوی به گویره ی باره کی بو نه نجام ددریت . بو لابرندی نازارو کرژبوونی ماسولکه کان په روی گهرم کراویان ده خریته سهر ، بو گیرانه وهی کاری ناسای خویمان راهینانی گونجاو بو نه ندانه تووش بوه که نه نجام ددریت : دانانی نه خوشه که له باریکی گونجاو شوینپکی وا که هه واکه ی پاک و سازگار بیت و هه ناسه پیدانی له کاتی پیوستیدا . به کار هینانی لاندک بو گیرانه وهی دریزپی ناسای ماسولکه تووش بوه که . په ستان خسته سهر میزلدان به هیواشی و نهرمی بو چونه دهره وهی میزکاتی میزگیرانی منداله که .

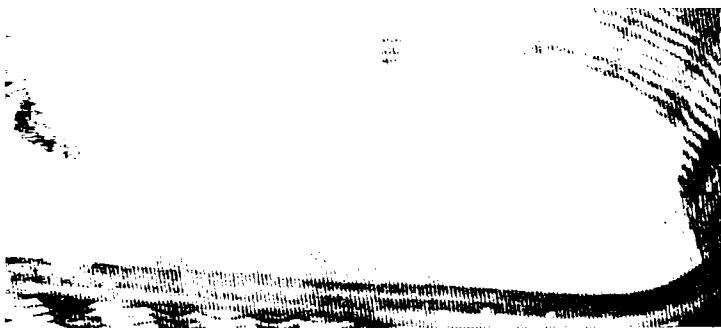
چاره ی حاله ته پیشکه و توه کان : چاک بوونه وهی نه خوشه که ده گوری به گورانی شوینه که و چونیته هیرشه درمیسه کان (الهجمات الوبائیة) . ناتوانری مه و دای چاک بوونه وهی نه خوشه که هه لبسه نگیندری له په که مین پروژه کانی دهره که دا به لام گهرانه وهی کاری ماسولکه کان به زووی و به شیوه یه کی نادیار له سهره تادا نیشانانای به کارکه وتنه وهی ماسولکه کان و خیراچاک بوونه وهی نه خوشه که یه . به کوتای

پیشکه و توه کان که زور به ده گهن له ناویاندا به دی ده گریته . پیگومان نه مه ش له نه نجامی که مته رخره می که س و کاری منداله وهی که نایبه نه خسته خانه بوکوتان . ئفلیجی به گویره ی باری پرودانه که ده توانری دوو جوړی لی جیابگریته وه په که میان له شیوه ی سووک دهره (minor illness) دایه و چه ند نیشانانای که له سهر نه خوش دیاری ددهات وهکو : ژانه سهر ، هه ست کردن به ناخوشی و شهرزه ی برینداربوونی قورگو رشانه وه و تالیهاتنیکی سووک دایده گریته . وه له وانه یه دواى چه ند پروژیک نه م نیشانانای له ناو بچن و پاشان بگرینه وه به لام به شیوه یه کی تووندتر که ده بیت هوی په که وتنی نه خوشه که ، شیوه ی جوړی دووم که گرانه دهره (major illness) و به زوری له مندالانی گهره ترو هه رزه کاراندا پرودهات وه له نیشانانای : تالیهاتن و ژانه سهریکی تووند نه خوشه که داده گریته . رهق بوونی ماسولکه کانی مل و پشتا و ژان کردنیان و نه خوش ناتوانی پشتی بخره مینیته وه . وه لاوازیبوون یا نه مانی نه رکی ماسولکه جوړاو جوړه کانو ، وه لام نه دانه وهیان بو هه رکاریگریکه که ده که ویته سه ریان .

نیشانانای گشتی په کانی ئفلیجی مندالان : نه و نیشانانای که له سهر نه خوشه که دهره که ون بریتین له تالیهاتن ، هه لامهت ، هه ست کردن به نارعه تی و شهرزه یی ، ژانه سهر ، سک چوون ، رشانه وه ، که م ناره زوو کردنی خواردن ، رهق بوونی مل و پشت . هه روهها ته مه لی و داهیززان و خیرا هه لچوون و زووتووره بوون له سهر نه خوش دیاری ددهن . له گهل هه ست کردن به نازارو بیداری و شه و نخونی کرژبوونی ماسولکه کانی پشت و دهسته کان دخره پاشه وه به هوی لاوازی بوونی نه رکی ماسولکه کانیان .

سووړه کانی نه خوشی په که : نه و سووړانه ی نه خوشه که ی پیدا دهروات کاتی تووش بوونی به م دهره ، بریتین له سی سووړ .

سووړی په که م : بریتیه له سووړی پیش ئفلیجی که شیوه ی زورترین له نه خوشیه هه و کردوه سوکه کان (التهابات خفیفه)



بو پاراستنی منداله کانی تر له تووش بوون . ههروهه باولا کردنه وهی روشنبیری ته ندروستی له رادیوو ته له فزیون و دهزگا کانی تری راگه یاندندا له باره ی سوده کانی کوتان و رینگه کانی خیرا بلاویونه وهی نه خوشیه درمه کان به ناو خه لکیدا و چونه تی خو پاراستن لیان و تیگه یاندنی دانشتوان که خو پاراستن باشتره له چاره کردن .. نه ویش به وه رگرتنی پیکوته کان نه نجام ده دریت دژی زور له نه خوشیه درمه کان له سالانی یه که م و دوه می ته مه نی منداله که دا .

دوای بوونی منداله که یه کسه ر پیکوته ی BCG دژی سیلی دهریتنی . له ته مه نی سی مانگیدا پیکوته ی سینیه ی (اللحاق الثلاثی) (که بریتی یه له دژی وهناق و کوکه ره شه و دهرده کوپان tetanus و پیکوته ی نقلیجی مندالانی یه که می دهریتنی نه مه ش دووباره ده کرتنه وه هه ره له نیوانی ۴ - ۶ ههفته وه بو سی جار . له ته مه نی ۱۸ مانگیدا پیکوته ی سینیه ی و نقلیجی مندالانی دهریتنی . ههروهه پیش چونه باخچه ی ساوایانه وه دهریتنی بو به هیزکردنی دووه میان .

له ته مه نی یه ک سالی و به دواتره وه پیکوته ی دژی هه رکام له نه خوشیه کانی سووریزه ، مله خری ، ناووله و سووریزه ی نه لمانی) دهریتنی .

بیکومان نه و ریگایانه ی که بو خو پاراستن باسکران ده بنه هوی که متر بوونه وهی زور له گيرو گرفته دهرونی و گیانی و بیریه کان و زیاتر گه شه کردنی منداله که به شیوه یه کی ریک و پیک و جوان و مروقیکی ته واوی لی دهرده چیت ..

سه رچاوه کان :

۱- گوقلاری (الام والطفل) ژماره ۳۸۷ ئاداری ۱۹۷۹

۲- گوقلاری (الام والطفل) ۳۸۶ شباطی ۱۹۷۹

۳- صحة الطفل - الطبعة الرابعة . ۱۹۸۰

4- Paediatric Nursing

by — Margaret Duncombe & Barbara F. Weller 5 th edition 1980 . London

5- The merck manual .

Edited by :— Robert Berkow, M.D

— John H. Taibott M.D

Thirteenth Edition — 1977 U.S.A

هتتی حاله تی که م خایه ن و تووند له وانه یه چه ند شیوانیک یان هسما وه یه کی نقلیجی بمینی له سه ر ماسولکه تووش بوه کانی منداله که و بو چاره کردنی نه م حاله ته ش رینمای نه خوشیه -ه کرتی بو ههستان به چه ند چالاکیه کی سوک و له بار وه کو رامینانی ماسولکه تووش هاتوه کان و شیلان و گهرم داهوشین . وه به کار هینانی پالپشت بو نه ندامه تووش بوه که کاتی که متر بوونه وهی دهرده که . ههروهه پویسته له سه ر په رستاری که زور هینم و کارامه بیت هه رده م چاودیری نه خوشیه که بکات و دلخوشی خوی و که سو کاری بداته وه .

خو پاراستن : خو پاراستن له م نه خوشیه زور گرتگو ناسانه چونکه پیکوتی (لقاحی) نقلیجی مندالان له گشت ناوه نده کانی ته ندروستیدا هه یه پویسته له سه ر هه موو دایکیک پیکوته ی دژی نقلیجی مندالان که له شیوه ی قه تره دایه بداته منداله که ی له مانگی دوهم یا سی یه می ته مه نیدا . به بیری سی ژهم (الجرعة) له سالی یه که مد او ژهمی چوارهم له سالی دوهم مد او ژهمی پنجه م له سالی چوارهم دا . به لام پویسته تبیینی نه وه ش بکرتی که نه که ر منداله که تووشی تالیهاتن یان هه وکردن یان سک چوون بووبیت نه وا کوتانه که ی بوچه ند روژیکی تر دوا ده خریت تا منداله که چاک ده بیته وه . ههروهه سه ره نجی نه وه ش بدری که کاتی منداله که تووشی نقلیجی هاتی نابی پیکوته ی دژی وهناق (دفتریا) کو که ره شه whooping cough بدریتی چونکه نه و په له ی دهرزی یه که ی لی دهریت زیاتر شیاه بو په ک که وتن و تووش به نقلیجی . دلنیا بوون له وه رگرتنی پیکوته کان بو جاریکی تر نه رکیکی پویسته چونکه کوتانه که بریتیه له به ره له ست بنه رپتی نه خوشیه که و سه ره پای گرتگی دان به ته ندروستی مندال و خورا که که ی به شیوه یه کی دروست . هاندانی دایکان بو نه وهی زیاتر شیریه مه مکیان بده نه کوچه کانیا ن له مانگه کانی یه که می ته مه نی منداله که دا . که ده بیته هوی زیاتر بوونی به رگری ناسای له له شیاندنا دژی نه خوشیه درمه کان . ههروهه ده بی پاریزگاری پاک و خاوینی ناو و خورا ک و جل و به رگلو له شی مندال بکرتی هه ره له سه ره تای زینانه وه به شیوه یه کی به رده وام . له که ل قه لاچو کردنی میش و مه که ز . ناموزگاری کردنی دایکان بو نه وهی سه ره له نه خوشخانه بدن بو کوتانی منداله کانیا ن له کات و ته مه نی گونجاودا و جیا کردنه وهی منداله نه خوشیه که له شوینی تاییه تی